

Presentació

El sistema universitari del nostre país està immers en una transformació profunda que afecta la carrera docent, la configuració de l'arquitectura dels títols universitaris i els currículums, especialment en relació amb una ampliació de la visió metodològica i d'avaluació. A partir de la declaració de Bolonya, les universitats del continent han seguit amb ritmes diferents un procés que pretén incrementar la mobilitat, la transferència i el reconeixement acadèmic en l'espai europeu d'educació superior (EEES).

En aquest context ens ha semblat oportú dedicar un número de la revista a recollir elements i perspectives d'aquest procés. Probablement els canvis que s'estan desenvolupant en aquests moments són més profunds que els que es van produir el 1992 quan moltes universitats de l'Estat van renovar els seus plans d'estudis i es van dissenyar les aleshores noves llicenciatures de quatre anys i les diplomatures de tres anys. El canvi és ara, segons la nostra opinió, molt més profund i té un abast superior si tenim en compte les raons que presentem tot seguit:

- En primer lloc, respon a un procés que s'està produint a tot Europa i que afecta la totalitat del sistema universitari espanyol tant per a la formació de grau com per a la de postgrau.
- En segon lloc, les universitats tenen molta més autonomia per dissenyar els nous graus: a partir del Reial Decret, publicat el desembre de 2007, en què s'estableix un conjunt de directrius genèriques, cada universitat té llibertat per dissenyar títols singulars i per poder assignar la docència segons criteris propis que no estan marcats.
- En tercer lloc, en el cas dels títols d'Educació cal remarcar dues novetats més. La primera és que les set diplomatures de tres anys de magisteri actualment existents passen a ser dos graus de quatre anys i tenen, per al conjunt de l'Estat, directrius específiques (publicades també el desembre del 2007) que concreten més el grau i les competències i els objectius que pretenen assolir. La segona és que Psicopedagogia podrà ser un màster oficial i Pedagogia i Educació Social passen a ser dos graus de quatre anys sense directrius específiques.

- En quart lloc, els nous títols hauran de seguir un procés de verificació ex ante que permetrà crear el registre de títols oficials, pas imprescindible per poder programar l'oferta de titulacions oficials a cada universitat, però també hauran de seguir un procés ex post en què es comprovarà, al cap d'un període d'haver-se implantat, si la qualitat expressada en els seus dissenys respectius s'ha aconseguit o no. Les agències catalana (AQU: Agència per a la Qualitat del Sistema Universitari Català) i espanyola (ANECA: Agencia Española de Acreditación de la Calidad y Evaluación) tenen en aquest marc un paper nuclear en un context internacional d'assegurament de la qualitat (ENQA: European Network of Quality Agencies).

Aquest conjunt de canvis es produeix en un marc de transformació de la carrera docent universitària en la nova legislació universitària i en la nova configuració de l'Administració de l'Estat i de Catalunya en matèria d'universitats.

Els canvis són, doncs, de caràcter estructural i afecten el conjunt del sistema. És per això que semblava oportú dedicar un monogràfic a tractar alguns d'aquests aspectes des de diferents punts de vista.

En aquest context s'ha elaborat aquest monogràfic, en el qual es recullen aportacions diverses tant en el contingut com en la perspectiva que s'adopta. El procés de convergència suposa treballar de manera més coordinada a partir d'un enfocament basat en les competències, en el qual el treball de l'estudiant passa a ser el nucli articulador de tota l'acció formativa. La transformació, però, exigeix crear també, com s'ha esmentat, elements d'assegurament de la qualitat, que esdevé una altra qüestió clau. El monogràfic té en compte ambdós elements: la transformació i la qualitat.

Josep Grifoll (AQU-Catalunya) fa una aproximació a l'acreditació i a la garantia externa de la qualitat de la universitat en el procés de convergència cap a l'EEES i situa el lector en una perspectiva internacional. En relació amb la perspectiva internacional, l'equip del professor Masjuan (UAB) contextualitza el procés en una universitat en el marc estatal i internacional. El professor Aurelio Villa (Universitat de Deusto) desenvolupa un dels marcs referencials clau en aquest procés —l'aprenentatge basat en les competències— però amb un gir cap al desenvolupament de la dimensió social, que és un aspecte més innovador i poc desenvolupat. A partir d'aquestes visions àmplies es recullen articles que van concretant altres aspectes. Així, l'article de la professora Cristina Laborda i del professor Màrius Martínez (UAB) considera els mecanismes d'assegurament de la qualitat en la titulació de Pedagogia, que ha assajat durant cinc anys elements de coordinació, metodològics i avaluatius del nou marc derivat del procés de Bolonya. La professora Lurdes Martínez (UAB) presenta el procés de transformació d'una assignatura segons els plantejaments de Bolonya. Finalment, buscant eines concretes hem seleccionat el treball de la professora María Elena Mellado (Universitat Catòlica de Temuco, Xile), que aporta el desenvolupament de la carpeta digital com a recurs clau en l'avaluació de competències.

Totes les persones que signen les diferents aportacions estan altament implicades en aquests processos i permeten apropar-se a l'EEES a partir de diferents institucions. Confiam que aquest ventall d'aportacions oferirà al lector una visió completa i rica del que suposa l'aproximació a l'espai europeu d'educació superior a partir de les aportacions des del camp de les ciències de l'educació.

Màrius Martínez
Cristina Laborda